

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ХАСЦЬКА ОЛЕСЯ ВОЛОДИМИРІВНА

Допускається до захисту:

в.о. завідувача кафедри

міжнародних відносин і зовнішньої політики,

д.е.н., доцент

_____ В.В. Лимар

« _____ » _____ 2022 р.

**УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ
БЕЗПЕЦІ**

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Керівник:

Прихненко М.І., старший викладач кафедри
міжнародних відносин і
зовнішньої політики, к.політ.н.

Оцінка: _____ / _____ / _____

(бали/за шкалою ECTS/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____

(підпис)

Вінниця - 2022

АНОТАЦІЯ

Хасцька О.В Україно-польські відносини в умовах гібридних загроз безпеці. Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, спеціалізація «Міжнародні відносини». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2022.

У кваліфікаційні (бакалаврській) роботі досліджено історичні витoki гібридної війни і її трансформації до сучасного виду загроз на прикладі України. В цьому ключі Польща представлена як один із головних союзників. Далі відбувся такий екскурс в історію для кращого розуміння характеру відносин Польща-Україна та Польща-Росія-Україна. Українсько-російський конфлікт висвітлено як загрозу системі європейської безпеки. Зважаючи на це україно-польське співробітництво розглянуто як захисний елемент європейської колективної безпеки.

Ключові слова: Україна, Польща, гібридна війна, історична пам'ять, євроінтеграція

44 ст., 41 джерело.

ABSTRACT

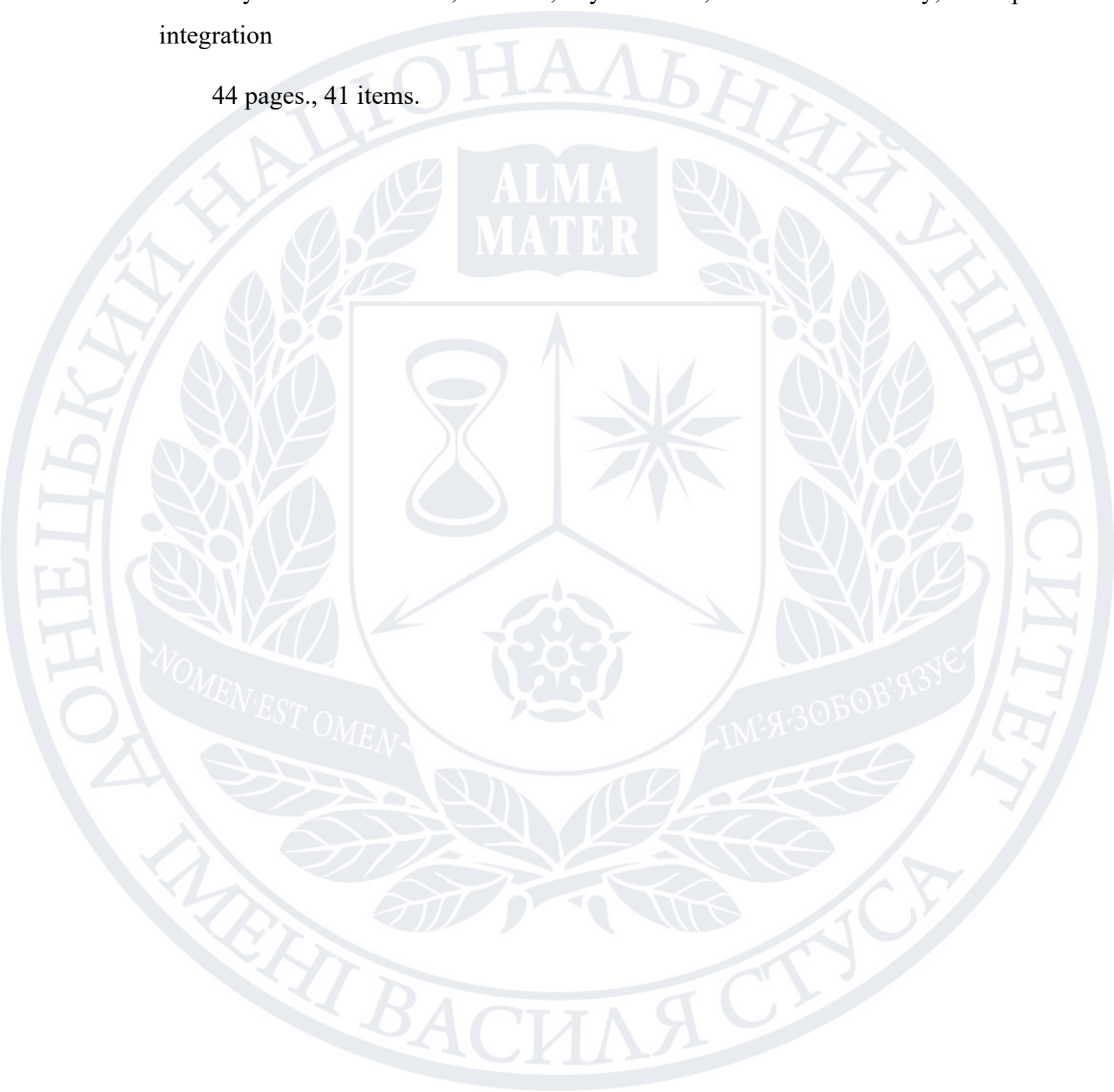
Khaietska O. V. Ukraine-Poland relations in the conditions of hybrid security threats. Specialty 291 International relations, specialization "International relations". Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2022

The historical extracts of the hybrid war and its transformation to the modern form of threats on the example of Ukraine have been studied in the qualifier (bachelor) paper. In this case, Poland is represented as one of the main allies. Then there was such an excursion in history for better understanding of the nature of relations between Poland-Ukraine and Poland-Russia-Ukraine. The Ukrainian-Russian conflict is highlighted as

a threat to the European security system. In this context, Ukrainian-Polish co-operation is considered as a protective element of European collective security.

Key words: Ukraine, Poland, hybrid war, historical memory, European integration

44 pages., 41 items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ЗАГРОЗА СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ.....	10
1.1. Гібридна війна як форма ведення конфлікту в ХХІ столітті.....	10
1.2. Особливості гібридної війни як загрози системі безпеки.....	14
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН.....	18
2.1. Історичні витоки україно-польських відносин	18
2.2. Проблема історичної пам'яті в українсько-польському дискурсі	21
2.3. Польська Республіка та європейська інтеграція України.....	24
РОЗДІЛ 3. ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА СПІВПРАЦЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГЕОПОЛІТИЧНОГО БАЛАНСУ В ЄВРОПІ.....	31
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	40

ВСТУП:

Очевидно, що у зовнішньополітичній діяльності сучасної незалежної України щодо держав Центрально-Східної Європи одне з найголовніших місць належить розбудові зв'язків з Республікою Польща. На це є кілька причин:

- по-перше, багатовікові історичні зв'язки українсько-польських відносин;
- по-друге, територіальна близькість;
- по-третє, спільність етно-демографічних коренів;
- по-четверте, тісні культурні зв'язки;
- по-п'яте, спільність політико-стратегічних інтересів.

Російська гібридна агресія проти України перейшла в активну фазу на початку 2014 року, хоча її диверсійна діяльність проти України почала здійснюватися одразу після проголошення незалежності України в 1991 році.

Цікавим є той факт, що саме Польща роками попереджала Захід, що Росія планує змінити баланс сил у Європі на свою користь. В той час як Франція, Німеччина та Бельгія «тягнули росію за вуха у цивілізовані відносини» як запевняв Ігор Гурак, доцент кафедри міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника. [20]

Актуальність теми дослідження фокусується на наступних моментах по-перше аналіз шляхів сучасної війни, яка починалась як гібридна і переросла в повномасштабну. По-друге вивчення співпраці України та Польщі як необхідної умови геополітичному балансу сил в Європі. Нині Польща та Україна важливі навзаєм одне для одного, як і минулі 30 років. Існує потреба солідарної й ефективної політики протидії загрозам, пов'язаним з війною Росії проти України. В цьому контексті, популярності набуває запит, щодо гібридної війни, яку вже восьмий рік провадить Росія. Безумовно, що в економічному сегменті відносини цих двох держав здобули високої планки, а з політичної точки зору польсько-українські відносини визначаються питанням безпекового характеру.

В темі російської агресії мирне співіснування, партнерство і співробітництво Польщі та України потрібно Європі. Так як з початку

нинішнього століття Польща все більше бачить себе в якості лідера всіх країн, які «вийшли з під Росії» їх лобіста на Заході і доброго наставника в справі будівництва демократії.

Пріоритетною метою Польщі оголошується руйнування на всьому цьому просторі "Пострадянської" системи міжнародних відносин - пережитку минулої епохи. Як це дуже чітко сформулював відомий польський дипломат, постійний представник Польщі при Раді Європи, якийсь час очолював Департамент стратегії та планування польського МЗС П. Свیتالський, метою Польщі на Сході є «руйнування геополітичного конструкту пострадянського простору, іншими словами, стримування імперських тенденцій Росії, а також служіння модернізації Східної Європи - модернізації цивілізаційної, соціальної, модернізації суспільного устрою і т.д.»[2]. Україна при цьому виглядає свого роду основним інструментом для досягнення цієї мети. Відомий політолог і дипломат Я. Браткевич сформулював це так: «Україна є найкращим гарантом того, що, по-перше, не відродиться ніякої східної імперії і, по-друге, що буде демонтовано пострадянський простір, і разом з тим воно буде заповнене європейською цивілізацією» [3].

Метою написання роботи є дослідження польсько-українських відносин в контексті гібридної війни, процесу європейської інтеграції України та війни Росії проти України.

Відповідно до мети, у роботі вирішується низка завдань:

- Окреслити визначення «гібридної війни» і похідних
- Дослідити особливості ведення гібридних війн
- Описати роль історичної пам'яті в українсько- польських відносинах
- Розібрати польсько-українську співпрацю як необхідну умову геополітичного балансу сил в Європі
- Розглянути формування відносин Польщі та незалежної України а також європейського вектору розвитку нашої держави;

- Проаналізувати розвиток двосторонніх відносин та відносин Україна-ЄС за уряду Анджея Дуди в Польщі;
- Визначити роль Польської Республіки у війні Росії проти України

Об'єктом дослідження є україно-польські відносини.

Предметом дослідження є україно-польські відносини в умовах гібридних загроз безпеці.

Теоретичне та(або) практичне значення одержаних результатів: фактичний матеріал дослідження має досить вагоме теоретичне значення у вивченні гібридної війни, її особливостей та засобів ведення, що стане у нагоді задля комплексного вивчення даного феномену.

З іншого боку практичне значення даної роботи можуть знадобитися як в історичній сфері, адже вивчення специфіки україно-польських відносин в цій роботі розпочалось ще з далекого 10 століття і дало змогу зрозуміти та проаналізувати чому так, а не інакше діяли уряди цих двох країн на різних етапах їх співпраці, так і в напрямку міжнародних відносин. Тому що в кваліфікаційній роботі широко та в деталях розкрито польсько-українську співпраці як необхідну умову геополітичного балансу сил в Європі та в контексті загальноєвропейського розвитку.

Апробація результатів дослідження:

- Хаєцька О. В. Місце «Історичного контексту» в сучасних Українсько-Польських відносинах. Доля поляків і доля вітчизни: погляд крізь призму століття (Мовно-історичний портрет польської спільноти на Поділлі) / Донецький національний університет / Укл.: А. Загнітко (наук. і відп. ред.). Вінниця: ТОВ «Твори», 2019. С. 95–100.
- Хаєцька О. В. Україно-польське співробітництво як елемент системи безпеки у Європі //Травневі студії: історія, міжнародні відносини: Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Травневі студії 2020:

історія, міжнародні відносини» / за ред. Ю. Т. Темірова. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. Вип. 5. 264 с.

- Хаєцька О.В. Двосторонні відносини України та Польщі, як одна з підвалин української євроінтеграції // Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса. Том 1/ Ред. кол. Хаджинов І.В. (голова) та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. Вип. 13. Т. 1. 304 с.
- Хаєцька О.В. Роль Польщі у відносинах України та Європейського Союзу // Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса. Том 1/ Ред. кол. Хаджинов І.В. (голова) та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. Вип. 13. Т. 1. 304 с.
- Хаєцька О. В. Перспективні напрями українсько-польських відносин в контексті загальноєвропейського розвитку Збірник 14 матеріалів Міжнародної наукової конференції «Травневі студії 2021: історія, міжнародні відносини, філософія»/ Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. Вип. 6.
- Khaietska O. Poland's role in Russia's war against Ukraine // Book of abstracts of 6 th International Scientific Conference for Bachelor, Master, Graduate Students and Young Researchers "Topical issues of humanities, technical and natural science"/ Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 21 March 2022

Структура кваліфікаційної роботи: Кваліфікаційна робота складається зі: вступу, трьох розділів, які об'єднують п'ять підрозділів, висновків, списку використаних посилань. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 47 сторінок, з них основного тексту 30 сторінок, список використаних посилань – 41 найменування.

РОЗДІЛ 1. ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ЗАГРОЗА СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

1.1. Гібридна війна як форма ведення конфлікту в XXI столітті

Термін «гібрид» походить з біології і до нього відноситься поєднання двох або більше різних речей, до прикладу рослина або тварина, отримана з двох різних видів рослин або тварин, особливо для отримання кращих характеристик. [28]

Розмірковуючи, про «гібридів» в контексті загроз безпеки, можна вказати на суміш військових і невійськових викликів. Визначення гібридних загроз розрізняються і повинні залишатися гнучкими, щоб реагувати на їх еволюційну природу. Тому багато дослідників натикались на проблеми з окресленням єдиного варіанту дефініції, і це зрозуміло навіть в таких організаціях як ЄС та НАТО не можуть досягти згоди стосовно дефініції. До прикладу:

— Служба зовнішніх дій ЄС (EEAS) використовує таке визначення:

«Гібридні загрози поєднують звичайні та нетрадиційні, військові та невійськові види діяльності, які можуть скоординовано використовуватися державними чи недержавними суб'єктами для досягнення конкретних політичних цілей. Гібридні кампанії є багатовимірними, поєднуючи примусові та підривні заходи, використовуючи як звичайні, так і нетрадиційні інструменти та тактику. Вони розроблені так, щоб їх було важко виявити. Ці загрози спрямовані на вразливу частину механізму та намагаються створити плутанину, щоб перешкодити швидкому й ефективному прийняттю рішень» [24]

— НАТО використовує таке визначення:

«Гібридні загрози поєднують військові та невійськові, а також приховані та явні засоби, включаючи дезінформацію, кібератаки, економічний тиск, розгортання нерегулярних збройних формувань та використання регулярних сил. Гібридні методи використовуються, щоб стирати межі між війною і миром

і намагатися посіяти сумніви в умах цільових груп населення. Вони мають на меті дестабілізувати та підірвати суспільства»[35]

— Європейський центр передового досвіду з протидії гібридним загрозам визначає гібридні загрози таким чином:

«Скоординовані та синхронізовані дії, які свідомо спрямовані на системну вразливість демократичних держав та інституцій за допомогою широкого спектру засобів; Діяльність, спрямована на вплив на різні форми прийняття рішень на місцевому, державному чи інституційному рівні та призначена для подальшого та/або виконання стратегічних цілей»[29]

Фіналізуючи, усе вище сказане, можна окреслити власну версію поняття «гібридних загроз», а саме це те, що об'єднує широкий діапазон ворожих обставин і намірів, таких як інформаційні кампанії, сценарії асиметричних військово-силових конфліктів низької інтенсивності, глобальний тероризм, піратство, незаконна міграція, корупція, етнічні та релігійні конфлікти, безпека ресурсів, демографічні виклики, транснаціональна організована злочинність, проблеми глобалізації і поширення зброї масового знищення.

Після аналізу і спрощення до компромісного варіанту визначення досліджуваного поняття, варто звернути увагу на характеристики, які притаманні новому виду загроз:

— джерела загроз - держави, міжнародний тероризм, націоналістичні і псевдорелігійні організації, структури транснаціональної організованої злочинності, олігархічні клани.

— за походженням джерела загроз можуть бути як внутрішніми, так і зовнішніми. Перші породжуються нездатністю держави ефективно вирішувати нагальні питання та завдання суспільства, забезпечувати безпеку, а також матеріальний і духовний розвиток кожного громадянина. Інші проявляються в якості недержавних та державних структур, які в свою чергу намагаються здійснити військовий тиск, підірвати економіку і т.д

— в основі інформаційно-пропагандистська складова. У сучасних умовах з повсюдним поширенням інтернету інформаційні операції набувають найширший розмах

У багатьох державах в сучасних умовах загрози актуальність цього виду загроз надають корупція, нерозвиненість системи стримувань і противаг між усіма трьома гілками влади, яка повинна забезпечувати захист інтересів держави та її громадян, недосконалість і несправедливість соціально-економічних відносин, наявність протиріч на національному та релігійному ґрунті, відсутність об'єднуючої національно-державної ідеї, слабкість збройних сил і правоохоронних органів, недостатній контроль за кордонами.

Важливим внутрішнім фактором, що сприяє уразливості держави, є нерозвиненість феномена м'якої сили, що обумовлює привабливість держави для власного населення і народів інших держав. Слабка привабливість країни перетворює її в об'єкт культурно-світоглядної експансії ворожих сил.

Зовнішніми джерелами гібридних загроз служать державні і недержавні структури, які використовують свої можливості для підризу економіки країни-мішені, надання військового тиску, проведення підризних інформаційно-психологічних операцій;

- склад загроз, який визначається можливостями і цілями того, хто їх формує, а також уразливими місцями об'єкта впливу;

- масштаб або розмах загроз, що визначає межі зони їх впливу, які залежать від кількості та доступності об'єктів загроз, а також можливостей їх попереднього розтину і вивчення;

- і нарешті, змішаний характер гібридних загроз надає їм унікальну здатність не тільки служити каталізатором гібридної війни, але і в деяких випадках використовуватися для ініціювання кольорової революції, умови для якої «дозрівають» на ґрунті, підготовленої гібридної війною. Поряд з цим слід зазначити, що в загальному випадку кольорова революція являє собою окремий феномен, який розвивається на основі власних умов.

Виходячи зі всього вище сказаного гібридна загроза постає як явище, що виникає внаслідок конвергенції та взаємозв'язку різних елементів, які разом утворюють більш складну та багатовимірну структуру .

В контексті дослідження феномена «гібридності» варто також розглянути думки стосовно гібридної війни та гібридної агресії.

Поява гібридного феномену війни, який заявив про себе як важливу складову військових стратегій наприкінці 90-х та на початку 2000-х, надає нові якості сучасним багатовимірним конфліктам. Варто зупинитись на історичних витоках гібридної агресії.

Холодна війна була абсолютно особливою формою боротьби Заходу з Росією. Її метою була комуністична система, системний антикапіталізм, втілений у формі товариства, побудованого на принципах користолюбства або ж здирництва. Холодна війна була головним чином інформаційно-психологічною війною, війною цінностей та смислів і її об'єктом була масова свідомість.

Зруйновані діями РФ принципи міжнародного права поступаються місцем змішаним, гібридним нормам міжнародної поведінки, а гібридна війна змінює холодну війну як нова форма глобального протистояння. Гібридна війна не є поверненням до стану холодної війни. Вона приходить їй на зміну, у супроводі ланцюгів гарячих конфліктів, як нова, ускладнена й нестабільна форма відносин на міжнародній арені.[4] А саме запекла боротьба в інформаційно-комунікаційній сфері ведеться відповідно до світової тенденції, що відображає перехід сучасних конфліктів від класичної лінійної парадигми до нелінійної війни нового типу - війни цивілізацій, тобто війни смислів їхнього (цивілізаційного) існування. На думку деяких політологів, переможець у війні смислів не завойовує місця або права розпоряджатися ресурсами переможеної держави, але отримує право визначати її майбутнє.[12]

Визначень «гібридної війни» в літературі є чимало. Мабуть, найчастіше термін «гібридна війна» вживається в роботах таких англомовних авторів, як Френк Хоффман, Девід Кілгаллен, Білл Немет, Джон Маккуен, Натан Фрейер,

Прашант Парамесваран. Гібридна війна розуміється даними авторами як поєднання регулярних і іррегулярних форм ведення бойових дій[11]. Під іррегулярні бойовими діями в даному випадку розуміються операції, здійснювані терористичними організаціями. Таким чином, акторами гібридної війни визнаються як державні, так і недержавні структури.

На нашу думку, гібридна війна - це сукупність дій, спрямованих на руйнування всіх основних геополітичних просторів суспільства суперника, тобто «ставка» на його абсолютну загибель. При цьому агресія у всіх основних типах геополітичних просторів здійснюється одночасно.

Гібридна агресія - це використання звичайної військової сили поряд з іншими засобами, такими як кібератаки і пропаганда[17].

Таким чином перед нами постає такий «закінчений ансамбль», сукупність, ціле! Однак окремі частини цієї сукупності носять вельми розмитий характер, і, хоча вони взаємопроникають одна в одну, формуючи єдину сутність, кожна частина окремо навряд чи може бути чітко визначена та окреслена. Це до того, що ці три терміни – є цілком подібними поняттями. Основна відмінність полягає в їхньому обсязі. В поясненні поняття «гібридна загроза» більш ширше і поєднує в собі більше хитросплетінь ніж визначення «гібридної агресії». Але в кінцевому результаті вони зводяться до розуміння гібридної війни. Тому можна стверджувати, що гібридна війна як різновид асиметричних дій, які здійснюються на трьох полях бою: у зоні воєнного конфлікту; серед власного населення; у просторі міжнародного співтовариства.

1.2. Особливості гібридної війни як загрози системі безпеки

Ви можете запитати, що таке гібридна війна? Іноді навіть у військових керівників виникають проблеми з визначенням війни в 21 столітті. Те, що ми сприймали як ознаки військового конфлікту 30, а то й 20 років тому, не є настільки важливим для його ідентифікації.

Водночас поняття гібридної війни охоплює явище набагато ширше, ніж сучасні форми ведення бойових дій, види війн майбутнього або назви

конкретних конфліктів змішаного типу. Насправді йдеться про оформлення нового виду глобального протистояння у сучасному дестабілізованому міжнародному безпековому довкіллі. Гібридна війна як глобальне протистояння виникає в умовах нових принципів геополітичного устрою, який наразі визначається «внутрішніми лініями напруженості між зоною стабільності, де панує закон і міжнародне право і сферою невизначеності, яка характеризується зневагою до закону, численними локальними конфліктами», а не протистоянням між великими державами і сферами їхнього впливу, як за часів холодної війни. На Сході Європи лінія нового поділу пройшла територією пострадянських держав, які після холодної війни опинилися в ролі «буферних зон», або сірих зон безпеки, між Росією та країнами ЄС і НАТО. Вразливість України, що стала об'єктом російської гібридної агресії, зумовлена саме цим, бо сірі безпекові зони вважають головними джерелами гібридних загроз у сучасному світі.[16]

Гібридна війна має невелику ділянку реально бойових дій, але поширюється по всьому мирному простору, підключаючи до конфліктних ситуацій абсолютно всі ресурси, включаючи артистів, письменників, політичних діячів інших країн.

Основними геополітичними просторами являються наступні складові: географічний, економічний, інформаційно-ідеологічний і інформаційно-кібернетичний.

Основні способи ведення гібридної війни в географічному просторі:

- 1) локальні «традиційні» війни в ресурсних регіонах країни, яка є об'єктом агресії, залучення даної країни в серію «конфліктів малої інтенсивності» по периметру її кордонів;
- 2) кольорові революції, тобто державні перевороти в країні, яка є об'єктом агресії і в державах, що є її геополітичними союзниками;[19]
- 3) заохочення сепаратизму в країні, яка є об'єктом агресії.

Основні способи ведення гібридної війни в економічному просторі:

- 1) санкції проти окремих галузей економіки країни-об'єкта агресії, в тому числі закриття для неї міжнародних ринків (або окремих їх сегментів) і блокування доступу до певних технологій;

2) санкції проти всіх галузей економіки країни-об'єкта агресії в сукупності (економічна блокада);

Сучасну гібридну війну можна трактувати як модель війни, яка намагається приховати свій військовий характер, а також участь в ній державних структур. Саме тому в ній різко зростає роль інформаційної складової, оскільки реальні фізичні контексти замінюються інформаційними, що приховують і закривають реальний стан справ.

Поєднання досліджень і аналізу бойових дій вказує на те, що дії, пов'язані з кібербезпекою, і інформаційна війна стають все більш масштабними і важливими для військових бойовиків. Інформаційна війна є потужним засобом опосередкованого невійськового впливу на політику окремих держав та на міжнародну ситуацію в цілому.

У цьому контексті гібридна війна і використання інформаційних впливів в якості частини цієї війни є одним з найважливіших чинників розуміння майбутньої дуги конфлікту. Інформаційні та психологічні операції противника в кібер-просторі вимагають використання різних інтернет-ресурсів. Тому й найпростіше це зробити через соціальні медіа. Майже половина людського населення має доступ до Інтернету (навіть у найбідніших регіонах земної кулі). І для цих людей часто немає ієрархії інформації. Ретельний аналіз та звіти мають таку ж цінність, як сфабрикований пропагандистський вміст у соціальних медіа. Інформація (навіть фальшива) має тенденцію до поширення по соціальних платформах, і ми поглинаємо таку величезну кількість інформації, що наші мізки не здатні вирішити, що є правдивим і гідним для читання, а що є лише шумом чи сміттям.

Ситуація, яка розгортається не має, як правило, аналогів в історії, тому вона допускає множинність інтерпретацій. І це знову вимагає посиленої роботи саме інформаційних механізмів, якими намагаються спрямувати не в ту сторону, як свідомість супротивника, так і свідомість свого власного населення.

Поширення пропаганди через Інтернет здійснюється не лише за допомогою тролів, але також передбачає зміст публікацій, які публікують традиційні ЗМІ в

соціальних мережах. Використання масової комунікації для пропаганди . Зростання мереж масової комунікації пропонує потужні інструменти пропаганди та набору персоналу. Використання веб-сайтів з підробленими новинами для поширення неправдивих історій є елементом гібридної війни. [14]

Також з цією метою використовуються технології маніпулювання суспільною совістю як населення своїх власних країн, так і цільових країн із посиленням залучення всього інструменту фальсифікацій, розповідей та спотворення фактів. Одним із найвидатніших результатів нашого дослідження були величезні відмінності у представленні однакових подій польськими та українськими ЗМІ. Взяти хоча б до прикладу події на Волині 1943-1945 років. До сьогодні в оцінках кривавих подій можемо часто зустріти зовсім протилежні судження між поляками та українцями. Для багатьох українців це була просто польсько-українська війна, підчас якої обидві сторони скоїли численні злочини. Для поляків це геноцид. В Україні це називають Волинською трагедією, натомість у Польщі – Волинською різнею. А все це чому сталося?! Через те, що країни знаходяться в цих буферних зонах (на які вказувалося вище)на зіткненні двох різних ідеологій.

Тому вам не потрібно мати велику армію і планувати величезні військові операції, щоб вести війну. Це можна робити на дуже різних рівнях - починаючи від впливу на політику інших країн, рішень громадян, закінчуючи обміном пропаганди в Інтернет-ЗМІ, щоб лобіювати певні точки зору.

Слід також зазначити, що інформаційна війна відрізняється від інших типів воєн, і головне з її рис є нав'язування противнику «необхідних» думок, настроїв, формування помилкової ідеології в цілому. При цьому ЗМІ і медіа дійсно широко використовуються учасниками інформаційної війни для надання інформаційного тиску на суперника, для дезінформації, маніпулювання, дискредитації і формування позитивного або негативного образу як самого політичного конфлікту, так і будь-якого з його учасників. Учасники інформаційної війни проводять через канали ЗМІ інформаційні кампанії, спрямовані проти суперників, здійснюють вкидання і контрольовані витоку

інформації, розв'язують «війни компроматів» активно використовується для поширення чуток і створення політичних міфів, а також для консолідації союзників, розкладання супротивників, впровадження в масову свідомість програмних установок на боротьбу з будь-ким, для просування своєї ідеології.[13]

Поєднання традиційних та гібридних методів є визначальним фактором для війни в цілому. Якщо використання гібридних методів у конфліктах нового типу дозволяє досягти поставленої мети без відкритого військово-силового втручання то традиційні конфлікти обов'язково включають гібридні технології.

Ось чому гібридна війна - це унікальний інструмент ведення цивілізаційної війни, який відрізняється від інших конфліктів тим, що поряд із дозованим використанням військової сили та різними формами економічного придушення противника (у гібридній війні) в обох типах конфліктів, широко використовуються можливості сучасних інформаційних технологій.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН

2.1. Історичні витоки україно-польських відносин

Польща та Україна - дві найбільші та найнаселеніші країни Центрального та Східного регіону Європи - значна частина європейського континенту, що лежить між Російською Федерацією з одного боку та Західною Європою з іншого. Польща має територію 311 895 км² та 38,2 млн. жителів. [<https://www.britannica.com/facts/Poland>] Україна відповідно - 603,550 км² та 43,8млн людей. [41] Обидві країни ділять кордон площею 535 км який проходить через Східну частину Карпатських гір і вздовж річки Південний Буг. [25] І польська, і українська мови належать до слов'янської групи мов.

Незважаючи на вищезазначені подібності, від кінця комуністичної системи в Росії 1989-1991 рр. Польща та Україна розробили свою зовнішню політику та безпеку різними шляхами. Польща здійснила успішну трансформацію, яка призвела до її інтеграції в НАТО та ЄС, тоді як Україна

залишається слабкою та нестабільною країною периферії західної системи, що зробило її схильною до російської агресії в 2014 році -2015 рік. Ці відмінності суттєво впливають на взаємні відносини між ними держав [15]

Тому пропоную звернутись до історії щоб зрозуміти що саме стало причиною погіршення відносин між Польщею та Україною.

На початку 10-го століття Польща і Київська Русь прийняли християнство як державну релігію, перша поступово ставала католицькою, а друга – православною країною. Релігійні розбіжності виступають першою причиною погіршення відносин.

13-те століття відзначилось для України тим що, тодішня Київська Русь була зруйнована монгольсько-татарським вторгненням. З тих пір вона перестала бути незалежним міжнародним актором, а українські землі опинилися під пануванням своїх сусідів - Золотої Орди, Польщі та Литви, Угорщини, Туреччини. З того часу польсько-українські відосини більше не були міждержавними відносинами. Скоріш за все нагадували зв'язок між державою – імперією і її провінцією з невизначеною ідентичністю. Через поширення польської імперіалістської ідеології Україна вже не була «другом чи сусідом», вона набувала вигляду « залежної»

В середині 17-го століття зростає напруженість, яка проявлялась напіввоєнним рухом козаків, які вимагали більше автономії від Речі Посполиті, що згодом переросло у військовий конфлікт відомим як Хмельницьке повстання.

Перша Світова Війна та її закінчення призвели до розпаду Австро-Угорщини та до Більшовицької Революції в цьому контексті Польща і Україна намагались створити незалежні держави. Першим це вдалося завдяки активній дипломатії в Західній Європі, інші не змогли реалізувати свої плани через внутрішні розколи та відсутність зовнішньої підтримки. Згодом Польща підписала союзний договір з УНР проти більшовицької загрози. За допомогою такого союзника вона змогла зупинити експансію комуністичної Росії але не

спасла Україну. Тоді за договором 1921 року більша частина українських земель відійшли до УРСР а східна Галичина і Волинь стали частиною Польщі.

На початку Другої Світової Війни південно-східна частина Польщі значно послабилась і в результаті впала під контролем Рад а згодом і під контролем Німеччини. Ці дві держави розпочали кампанії етнічної чистки тобто депортація поляків збоку радянського керівництва і геноцид євреїв відповідно зі сторони Німеччини. Впродовж війни ці дві держави думали, що Волинь та Галичина відійдуть під контроль однієї з двох. Проте одна з фракцій ОУН створена Степаном Бандерою та його української повстанської армії(УПА) розпочали кампанію проти поляків які жили на спірних територіях щоб довести їх український характер.

Таким чином якщо ж простежувати динаміку польсько-українських відносин можна виділити наступні чотири етапи:

1. Польсько-українські відносини простежуються в польсько-литовській співдружності XVI-XVII ст. а саме бурхливі стосунки в цій державі між переважно польським дворянством і козаками.
2. Наступним етапом будуть відносини в 1918-1920 роках, після першої світової війни, в якій спостерігалася як польсько-українська війна, так і польсько-український союз. У міжвоєнний період, в кінці кінців, будемо спостерігати незалежну Польщу, в той час як в українців не було власної держави, розділену між Польщею і Радянським Союзом. Це призвело до погіршення польсько-українських відносин і призвело до загострення етнічної напруженості під час і відразу після другої світової війни (найбільш сумнозвісні масові вбивства поляків в Волині і операція Вісла).
3. Зв'язки між поляками та українцями в середині 20-го століття у відносно поганому стані, між Польською Народною Республікою (Польща) та Українською Радянською Соціалістичною Республікою (Україна) не було достатньо значущою і незалежної дипломатії і контактів.

Ситуація значно змінилася після падіння комунізму, коли і Польща, і Україна стали повністю незалежними і могли знову самостійно приймати рішення з питань зовнішньої політики.

4. Сучасний період кінець 20 початок 21 століття ознаменувався тим, що 13 жовтня 1990 р. Польща та Україна погодилися на Декларацію про принципи та основні напрямки розвитку українсько-польських відносин. [6] Стаття 3 цієї декларації зазначає, що жодна країна не має жодних територіальних претензій проти іншої, і не пред'являє жодної в майбутньому. Обидві країни пообіцяли поважати права національних меншин на своїх територіях та покращити становище меншин у своїх країнах. Підтримка суверенітету України стала важливою складовою польської зовнішньої політики. Польща рішуче підтримала мирну та демократичну резолюцію Помаранчевої революції 2004 року в Україні та підтримала співробітництво між НАТО та Україною (наприклад Литовсько-Польсько-Українська бригада), а також зусилля України приєднатися до Європейського Союзу. Польща була завзятим прихильником України протягом бурхливого періоду Євромайдану та Кримської кризи 2014 року. Особливо в цей період Польща приймала велику кількість українських біженців.

2.2. Проблема історичної пам'яті в українсько-польському дискурсі

Розповідь про те, що польсько-українські відносини перебувають у кризі, є надто спрощеною. Очевидна проблема полягає в різному сприйнятті двома країнами трагічного минулого та політизації історії, але менш визнаною є те, що вони беруть участь у безпрецедентному рівні співпраці в інших сферах. Підтримка Польщею України у питаннях, що мають стратегічне значення, є безперечною, але залишається непоміченою. Проблема полягає в тому, що довіра підірвана і між сторонами існує дисбаланс в комунікації.

Зі ЗМІ та думок різних експертів про сучасний стан справ між Польщею та Україною можна було легко зробити висновок, що історичні проблеми

домінують над усіма іншими. Традиційні засоби масової інформації та веб-сайти обох країн рясніють історіями, що вказують на погіршення відносин між Варшавою та Києвом внаслідок суперечок з приводу різного тлумачення історичних подій, поділених двома країнами. Якби ми обмежили двосторонні відносини лише оцінкою подій епохи Другої світової війни, вони, безперечно, опиняться на критичному етапі. Але більш широка перспектива дає інший діагноз.

Однак, історія має значення для обох сторін і з різним її тлумаченнями доводиться боротися рано чи пізно. Одним із таких складних епізодів, які виявилися крапкою в польсько-українських відносинах, є «Трагедія Волині 1943р». Це етнічне очищення широко визнане польськими та більшістю західних істориків геноцидом. Проблема того, як охарактеризувати ці події, піднімалася на двосторонніх переговорах після 1991 р.

Наразі ми можемо спостерігати певну напругу між українською владою та польською владою. Після того, як партія "Право та справедливість" перемогла на парламентських виборах 2015 року у Польщі, Варшава розпочала більш напористою історичною політикою щодо України. Нова позиція Варшави була також реакцією на повне переосмислення політики пам'яті України після Революції гідності - це результат російської агресії та частково прискореного процесу побудови нової державної ідентичності України.

І справа в тому, що об'єктом цих критичних зауважень є не тільки історичні події а й історичні особистості, як Степан Бандера. Хто такий Бандера для України? Дуже просто - це міф нації, яка бореться. У нього сильний антиросійський і антирадянський контекст, незважаючи на те, що зараз Україна бореться проти РФ. І цей міф дуже сильний, хоча він і не основний. Він, зрозуміло, як і польський, заснований на точковому знанні. Ми стільки ж знаємо про реального Бандеру, скільки і поляки. Тобто Бандері приписують злочини, яких він не скоював, а також досягнення, до яких він не має відношення. Хоча б тому, що з 1939-го він жодного разу не був в Україні. Він не розумів, що сталося

під час війни, і як далеко зайшов в своїй еволюції бандерівський рух за роки його відсутності в Україні. Важливо розуміти, що культ Бандери зростає, коли є агресія. Найбільше пам'ятників Бандері встановили при правлінні Януковича - як символ опору його проросійській політиці. Тобто в своїй основі культ Бандери неактивний, а реактивний, - це реакція на певні події.

Тобто Бандера - надзвичайно складна фігура, яка вимагає хорошої біографії. Причому не такої, яка б робила з нього бандита чи героя, а справжньої біографії, яка б дозволила зробити висновок, ким він реально був і що він реально робив.

У той же час не можна не помітити того факту, що українська еліта часто була помічена в необдуманих вчинках, які виглядали як «скачки» перед польськими високо посадовцями та широкою громадськістю. Наприклад у 2016 році польський парламент прийняв одностайну резолюцію визнати Волинські різанини як геноцид польського народу. Це рішення піддалося високій критиці в Україні, де розповідь, яку пропагував Український інститут національної пам'яті, полягає в тому, що волинські події були лише частиною польсько-української війни та що обидві сторони вчинили подібні злочини. В той же рік було відкладено спеціальний показ фільму « Волинь» через занепокоєння, що це може порушити громадський порядок за рекомендаціями МЗС України. [21]

Після квітня 2017 року, коли Україна запровадила заборону на польські ексгумаційні роботи на Волині та інших регіонах України. Цей незрозумілий крок був офіційно пояснений як відповідь на незаконне знесення спорудженого пам'ятника УПА в крихітному польському селі, що знаходиться неподалік від польсько-українського кордону. Останнім ударом по історичному примиренню стала поправка до законопроекту про Польський інститут національної пам'яті, прийнятого парламентом у січні 2018 року, який запровадив кримінальну відповідальність за заперечення «злочинів українських націоналістів у 1925–1950 роках.» Це викликало різку і виправдану критику в Києві і фактично заморозило польсько-український історичний діалог. Новий законопроект був

обговорений навіть деякими впливовими членами польської правлячої партії, які назвали це «серйозною помилкою.»

Підводячи підсумок, розбіжності в історії не вивели Україну з позиції першочергового значення у зовнішній політиці Польщі. Проте на мій погляд у Польщі та в Україні немає часу щоб грати гру «хто вище стрибне» для погіршення польсько-українських відносин. Зараз потрібне відновлення підірваної репутації та налагодження кращого контакту, а також більше доброї волі, оскільки обидві країни вирішують складні історичні проблеми, які можуть мати спільне майбутнє. Нарешті, обидві сторони повинні не забувати про багато спільних інтересів, які вони поділяють.

Таким чином Польща та Україна повинні залишити історичні поля битв 1943 року та продовжувати примирення, взаємодію і не забувати запустити процес відновлення та розвитку відносин задля успішного та світлого майбутнього. Тому що цитуючи Мадлен Олбрайт, примирення - це як велосипед: щойно ти перестанеш крутити педалі, ти падаєш вниз.

2.3. Польська Республіка та європейська інтеграція України

У 1991 році Україна з'явилась на політичній карті Європи як незалежна держава. Польща була першою країною, яка визнала цей факт. Стабільна, демократична та суверенна Україна, безумовно, має особливе значення серед польських інтересів. Відповідно, Республіка Польща працювала над багатовимірною політикою підтримки європейських прагнень України, сприяючи її інтеграції з Європейським Союзом у майбутньому.[23]

Активна підтримка Польщею європейських прагнень України була найбільш помітною під час так званої Помаранчевої революції. Одною з міжнародних інституцій, яка активно сприяла демократичній Україні був Європейський Парламент, для якого ця подія стала можливістю зайняти більш рішучу позицію на форумі ЄС.

Зацікавленість членів парламенту з новими державами-членами (зокрема, Польщі) стало одним з основних факторів, що стимулювали інтерес до українських подій у парламенті та на міжнародній арені. Її першим завданням було направити спостерігачів на президентські вибори (місію очолювали два поляки: Марек Сівець та Богдан Кліх). Польські депутати Європарламенту неодноразово стверджували, що бажано посилити зв'язки ЄС з Україною задля стимулювання проєвропейських позицій в українському суспільстві. Фактично, представництво України на форумі ЄС почало розглядатися як особливість польської дипломатії.

За наполяганням РП було розпочато співробітництво між Німеччиною та Польщею стосовно політики ЄС щодо України. Міністри обох держав спільно підготували «Проект елементів європейської політики щодо України», який був представлений 12 жовтня 2004 р.

Перед президентськими виборами в Україні, оцінюючи виборчу кампанію, Європарламент прийняв резолюцію, в якій висловив своє розчарування стосовно того, який чином була проведена кампанія та звернувся до українських влад із закликом забезпечити свободу діяльності кандидатам та припинити порушення демократичних процедур, що заважають виборцям зробити свій вільний вибір. У резолюції наголошувалося, що справді вільні та справедливо проведені вибори повинні гарантувати ліберальний доступ до засобів масової інформації для всіх кандидатів і що неприйнятно, щоб лише один із них просувався владою.

17 листопада 2004 р., натхненний польськими депутатами, Європейський Парламент прийняв резолюцію, в якій закликав до другого туру. Ці президентські вибори, які будуть проведені чесно та надійно, зможуть «пролити світло» що Україна є ключовим сусідом та партнером ЄС.

Польща, в свою чергу, також прийняла рішення надіслати більшу кількість спостерігачів, ніж це було під час першого туру виборів, і закликала інші країни Вишеградської групи також направити своїх спостерігачів.

Тільки під впливом польських депутатів Європарламент оголосив, що вибори в Україні будуть маніпульованими та фактично ненадійними. Як результат, Європейський Союз, після його ранніх стриманих реакцій, нарешті вирішив - також під тиском Польщі та Литви - взяти участь у процесі медіації в Україні.[37]

У січні 2005 р. Польща та Литва здійснили подальші спроби розширити співпрацю з Україною поза Політикою сусідства. Однак у результаті рішучого спротиву з боку деяких держав-членів до Плану дій Україна - ЄС було додано лише додаток. Документ, підготовлений ЄС, включає десять пунктів переліку зобов'язань, взятих на себе ЄС з метою підтримки реформ та досягнення тісних зв'язків України з ЄС, Європейський Союз був зобов'язаний, серед іншого, розпочати консультації, що передували більш розширеній угоді, призначеній, щоб замінити Угоду про партнерство та співробітництво, яка закінчується у 2008 році, та збільшити доступ України до коштів Європейського інвестиційного банку.

Слід твердо підкреслити, що Польща доклала багато зусиль для цього, до прикладу держава активізувала дискусію про можливість вступу України до ЄС та намагалась стимулювати активну політику з боку ЄС щодо цієї мети. Іноді ця діяльність дратувала наших європейських партнерів, як про то свідчить, наприклад, реакція Дж. Боррелла, президента Європейського парламенту, який риторично оцінив діяльність Польщі у цій галузі наступним чином: «Здається, Польща почувається ближче до України, ніж до ЄС»

Однак Польща продовжувала боротьбу. 20 листопада 2004 р в українському посольстві у Варшаві був організований пікет на підтримку «демократичних» перетворень на Україні.[31] З цього дня демонстрації на підтримку української опозиції в Польщі проходили мало не щодня, поки ЄС не дав чітко зрозуміти, що не визнає результати другого туру виборів. Всі двадцять п'ять країн-членів ЄС відкликали своїх послів з України в знак протесту проти маніпулювання результатами голосування, польські депутати Європарламенту закликали до

того, щоб запропонувати Україні перспективу членства в Євросоюзі, якщо вона буде відповідати стандартам європейської демократії. Держави-члени ЄС скептично поставилися до цієї пропозиції, що змусило польську пресу звинуватити їх в ангажованості та більшій зацікавленості в інтеграції з Туреччиною і збереженні нормальних відносин з Росією, ніж в налагодженні співпраці з Україною.

6 грудня 2007 р президенти Польщі і України підписали спільну декларацію «Загальні виклики - нові напрямки стратегічного партнерства», згідно з якою відносини двох країн надалі повинні були будуватися на основі суспільного і політичного консенсусу, співпраці в будівництві спільної Європи. Польща ще раз пообіцяла Україні підтримку на шляху вступу в ЄС і НАТО, а польський президент Лех Качинський на прес-конференції в Києві ясно дав зрозуміти, чому він так наполегливо домагається якнайшвидшого вступу України в Євросоюз: «Якщо Україна знаходиться в тій частині Європи, що і Польща, хоч Україна територіально і більше, ніж Польща, майже в два рази, їй треба зробити вибір, на чиєму вона боці знаходиться, тому що однією з цих сторін - Європейський союз.[37]

У 2009 році за ініціативою Польщі та Швеції ЄС прийняв нову ініціативу, спрямовану на шість пострадянських сусідів (Україну, Білорусь, Молдову, Грузію, Вірменію, Азербайджан). [26] Східне партнерство не було альтернативою членству, тому що зосереджувалося лише на конкретних питаннях, таких як політичні асоціації, створення зони вільної торгівлі, лібералізація візового режиму та енергетичне співробітництво. Ці пропозиції представляли успіх для Польщі, зацікавленої у посиленні співпраці Союзу зі східними сусідами, але їх значення було менш значним для України, якій раніше пропонувались такі заходи.

Вже у 2011 році розпочалося польське головування в Європейському Союзі і одним зі своїх пріоритетів, РП назвала співпрацю зі східними сусідами, реалізацію програми «Східне партнерство», в якій бере участь і Україна. [27]

Саміт країн-учасниць програми відбувся восени 2011 р в Варшаві і став ще одним кроком до зміцнення зв'язків Євросоюзу з Києвом. Очевидно, що Польща під час свого головування спробує максимально пришвидшити підписання договору про асоціацію між Україною та ЄС, хоча між сторонами залишаються розбіжності щодо створення зони вільної торгівлі. Зокрема, Київ не влаштовує розмір квот на експорт сільськогосподарської продукції. А для підписання угоди про асоціацію Україна і ЄС повинні узгодити всі принципові пункти угоди:

- економічний блок, куди входить угода про створення зони вільної торгівлі;
- блок свободи та безпеки, який стосується безвізового режиму;
- енергетичний блок питань, так як для європейців є неприйнятним державне регулювання цін на енергетичному ринку.

Позитивним досвідом став чемпіонат Євро-2012 з футболу, який разом провели Польща та Україна. Ідея була розпочата в 2003 році Україною з метою розвитку зв'язків між двома країнами та зміцнення їхніх позицій у Європі. Якщо остання мета була реалізована лише частково, через внутрішню ситуацію в Україні за режиму Януковича, Євро-2012 приніс суттєві економічні вигоди, часткова модернізація та розвиток інфраструктури.[37]

У 2013 році, незважаючи на польську підтримку, українська політична еліта вирішила не підписувати угоду з ЄС, що в підсумку призвело до падіння уряду Януковича.

Після «Євромайдану» та початку російсько-української війни Польща разом із країнами Північної Європи (Швеція, країни Балтії) успішно лобіювала прогресивне, хоча і обмежене, введення санкцій ЄС проти Росії. Рішення з цього питання, прийняте проти політичної волі та економічних інтересів кількох держав-членів, безумовно, було успіхом для польської дипломатії. Після анексії Криму ЄС ввів заборони на виїзд та заморожування активів - головним чином щодо членів проросійської адміністрації Криму, а також лідерів сепаратистів.

Поворотним моментом стала стрілянина малайзійського авіалайнера, який прямував з Амстердама до Куала-Лумпура над Східною Україною проросійськими сепаратистами в липні 2014 року, що змусило Європейський Союз ввести цілеспрямовані економічні санкції проти Російської Федерації.

У 2015 році на президентському та парламентському рівні до влади в Польщі приходить консервативна партія «Право та справедливість». Менш ніж за рік нова політична еліта Польщі псує відносини з країнами старої Європи, впроваджуючи доволі різкі внутрішні закони, як наприклад закон про ЗМІ та закон про обмеження повноважень Конституційного Суду.

Ці кроки викликали різку критику збоку європейських комісарів, а в німецькому парламенті навіть заговорили про можливість введення економічних та політичних санкцій проти Польщі. [10] Та й сама нова польська влада час від часу висловлює серйозне незадоволення політикою ЄС у різних сферах.

Так, однією з перших заяв нового Президента Анджея Дуди, стала пропозиція зміни Нормандського формату переговорів по ситуації на Донбасі [9]. Також Польща є одним з локомотивів впровадження та посилення санкцій проти Росії, що також іде всупереч інтересам певних країн «старої Європи».

На фоні усіх цих криз та протиріч всередині ЄС, новий Президент Польщі Анджей Дуда в одному з перших своїх інтерв'ю у цьому статусі заявляє про перспективу створення певного союзу між країнами від Балтійського до Адріатичного та Чорного морів. Після анексії Криму та початку військових дій на Донбасі ця тема набула нової, значно більшої актуальності, як створення певного щита, безпекової зони для об'єднаної Європи у вигляді політичного та економічного проекту, що об'єднував би по Балто-Чорноморську вісь.

Найочевидніша історична аналогія – проект «Міжмор'я», що був висунутий Юзефом Пілсудським після Першої світової війни, але так і не був втілений в реальність.

Але якщо проводити аналогії з сьогоdnішнім часом та з фразою Анджея Дуди, то можна відмітити кілька суттєвих відмінностей між ідеєю Дуди та

проектом Пілсудського. Якщо Пілсудський говорив про створення конфедерації, тобто хоча своєрідного, але державного утворення, то ідея Дуди – створення певного союзу всередині ЄС. Тобто мова йде про значно менші права на автономію цього союзу від глобальних акторів, ніж в проекті Пілсудського.

Якщо головною метою проекту Пілсудського було створення щита, що убезпечив би Польщу від загроз зі сходу на заході, тобто головна мета була – безпека, то Анджей Дуда підкреслює, що його ідея має на увазі врегулювання не тільки питань безпеки, але й економічних. І пріоритети у кожній з країн що можуть приєднатися до такого проекту можуть бути цілком свої. Якщо для України та країн Балтії це спосіб створити ще одне безпекове коло навколо себе, то для Польщі це може стати інструментом для набрання політичної ваги в європейських структурах та створення своєї зони впливу, завдяки якій Польща може зайняти лідируючі позиції в регіоні.

Що ж стосується більш широкого політичного та безпекового проекту, то виходячи з нинішніх геополітичних реалій можна передбачити реакцію певних акторів на перспективу створення подібного союзу.

Союзником ідеї може стати Великобританія, що історично є зацікавленою в балансі сил в Європі. [18] Ще більшу підтримку ідея Дуди може залучити у єдиної наддержави – США, які будуть зацікавлені з однієї сторони у створенні східноєвропейського щита для Європи від російської загрози, з іншої сторони – в збільшенні балансу сил та внутрішньої конкуренції всередині об'єднаної Європи. Хоча в США багато чого буде залежати від внутрішньополітичної боротьби.

У підсумку Польща та Україна глибоко зацікавлені у взаємній співпраці. Така ситуація випливає з п'яти факторів: безпосереднього сусідства, спільної, хоч і важкої історії, привабливості польського ринку праці, членства Польщі в західних установах та організаціях (зокрема, в ЄС) і, нарешті, але не менш важливого, російської загрози, що формує геополітичний ландшафт цілого регіону. Незважаючи на взаємодоповнюючі інтереси, обидві країни мають деякі важливі труднощі для ефективного розвитку своїх взаємних відносин і

перетворення їх на справжнє стратегічне партнерство. Є три основні фактори, які перешкоджають розвитку польсько-українських відносин: внутрішня ситуація в Україні: політична нестабільність, відсутність реформ.

РОЗДІЛ 3. ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА СПІВПРАЦЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГЕОПОЛІТИЧНОГО БАЛАНСУ В ЄВРОПІ

Безумовно можна відзначити, що україно-польські відносини переживали злети і падіння, проте яка ситуація наразі?

Історичні суперечки викликають емоційні реакції з обох сторін але в кризових ситуаціях такі драматичні сценарії відходять на задній план так як затемнюють ширший контекст польсько-українських відносин. Це не секрет, що Росія не прийняла факт обрання Україною європейського вектору і якби це іронічно не звучало але саме гібридна агресія, а згодом і повномасштабна війна Російської Федерації проти України надзвичайно зблизила нашу державу з європейськими країнами, а особливо з Польщею.

Протягом цього нелегкого часу, який тривав вісім років, цілі зовнішньої політики Польщі залишаються незмінними : підтримувати Україну на міжнародному етапі, заохочувати її процес демократизації та реформ, допомога в збереженні територіальної цілісності України та підтримка її європейської інтеграції.. Загалом співпраця Польщі й України «містить у собі амбітну надмету – сприяти поверненню Європи у свої визначені історією кордони, подолати притаманний другій половині XX ст. розкол континенту» .

Реальною загрозою для всієї системи європейської безпеки у 2014 році постала агресивна політика РФ. За цих умов передовим форпостом захисту європейських цінностей і демократичного порядку виступила Україна і на даний момент досі героїськи тримає оборону. Як уже зазначалося вище, російсько-український конфлікт має не локальне, а глобальне значення і свідчить про кризу сучасного стану міжнародних відносин та правових основ їх регулювання.

Цілком обґрунтованою є позиція аналітиків про те, що російсько-український конфлікт, безперечно, впливає на сьогодення та вплине на майбутнє ЄС і всієї євроатлантичної Європи. Цей вплив може мати негативні наслідки і призвести до розбіжностей між країнами-членами ЄС щодо економічних, політичних, воєнних засад Союзу. Російська Федерація вже тривалий час намагається послабити та дестабілізувати позиції ЄС і у такий спосіб посилити власний вплив у європейському регіоні. Мусимо визнати, що в цьому напрямі російським політикам вдалося досягти певних успіхів. Найбільш вразливими до кремлівської пропаганди виявилися країни Центрально-Східної Європи.

Варто відзначити і факт посилення внаслідок російсько-українського конфлікту протистояння між країнами Заходу і Російською Федерацією, що в перспективі може призвести до ще більшої поляризації на європейському континенті та початку нової «холодної війни».

Як природна частина Центральної та Східної Європи, Україна повинна бути зосереджена як на створенні стабільного, доброзичливого зовнішнього середовища, що дозволить їй адекватно реагувати на політичні та економічні загрози національній безпеці, так і впроваджуючи важливу внутрішню програму, покликану трансформувати країну, яка перетвориться на відкрите, демократичне, процвітаюче суспільство з ринковою економікою. Проте для реалізації цього Україні потрібен лобіст її інтересів в Європі. Але потрібно звернути увагу на той факт, що Польща також в певній мірі потребує України: по-перше, як засіб ослаблення «небезпечної Росії», по-друге, тісні зв'язки з Україною, економічне і політичне домінування Варшави в Києві потрібні Польщі для посилення своїх позицій в Європі. Польща з залежною від неї Україною - це один з великих європейських гравців, з яким змушені будуть рахуватися як з рівними країни - члени «великої європейської п'ятірки». По-третє, Польщі потрібен великий український ринок, для збуту своїх товарів і як джерело

трудових ресурсів. Варто відзначити важливість української території в питанні доступу до басейну Чорного моря.

Обидві держави сприймають один одного як стратегічних партнерів, і таке сприйняття пережило майже тридцять років підйомів у міжнародному середовищі та внутрішньополітичних перетворень обох країн. Позиція двосторонніх відносин між ними продовжує залишатися одним з ключових факторів загальної регіональної стабільності. Нарешті, по-четверте, що дуже важливо, Україна потрібна Польщі як територія, вплив на яку психологічно дуже значимо для поляків з точки зору польської національної ідентичності та історичної пам'яті.

Довговічність нинішнього стратегічного партнерства Польщі та України залежить від загального розуміння проблем безпеки в Східній Європі. Незважаючи на те, що Польща і Україна знаходяться в абсолютно різних умовах - Польща є членом ЄС і НАТО, а Україна - ні – ці дві країни сприймають російський ревізіонізм як значну загрозу. На це повпливала однакова історія бути жертвами могутніх сусідів. Тому такий вид відносин між двома державами можна назвати «партнерство заради безпеки»

Прийняття Декларації 25 червня 1996 року про стратегічне партнерство між Польщею та України, [7] яка з попередньою Декларацією про засади формування польсько-українського партнерства 21 березня 1994 року дала вагому основу для зміцнення та активізації співпраці в галузі безпеки, особливо у військовому аспекті [5]. Стосовно військового аспекту співпраці то було прийнято рішення розпочати формування польсько-українського миротворчого батальйону (ПОЛУКРБАТ), завданням якого було:

а) запобігання та вирішення міжнародних та внутрішніх конфліктів за згодою сторін на здійснення такої діяльності;

б) надання гуманітарної допомоги цивільним особам у зоні конфлікту;

в) допомогти країнам, які постраждали від конфліктів і війн, і протидіяти ескалації загроз у Європі та світі [38]

Нарешті, формування батальйону було завершено 31 березня 1998 р., А наприкінці 1999 р, він почав діяти. Традиційно визнається сама мета спільного створення батальйону та участь у ПЗМ, можливість України не лише ознайомитись із стандартами військ НАТО та країн Європейського Союзу, що дало поштовх до часткової реформи армійських структур, а й до активної участі в місіях Альянсу [30] Таким чином, вони надали Українській державі статус партнера в діяльності щодо стабільності континенту, що певним чином підняло її значення як актора у міжнародних відносинах та творця європейської безпеки.

В цілому динамічний розвиток польсько-українського військового співробітництва за останні 20 років був вираженням розвитку добросусідських відносин між країнами, які сприймають одна одну як «дружні» і в той же час «основні» для формування «нашої» безпеки.

Тому так як Польща та Україна виступає певним «мостом» між полями битв Росія-країни Заходу пропонуємо розглянути деталі польсько-українського партнерства та співробітництва в вимірі під назвою «Україна після 2014 року» так як після тих подій в царині міжнародних відносин сприйняття України поділилось на «до» та «після».

Гібридна війна РФ проти України стала уроком Польщі. Посилилась актуальність «Доктрини Гедройця» – без незалежної, проєвропейської України Польща залишиться сам-на-сам із російською загрозою, тож майбутнє Польщі та України – в єдиній Європі.

Також у цьому контексті слід розглянути найяскравіші прояви двостороннього співробітництва. Досить популярною є інформація, про те що Польща виступає наче лобіст або ще зустрічались такі характеристики як адвокат українських прагнень на теренах Європи. Підтримка нашої держави Республікою Польща завжди була однозначною і беззастережною, і це не змінилося. Роль Варшави важлива у лобіюванні збереження санкцій ЄС проти Росії та у боротьбі

з проектом газопроводу «Північний потік-2», який завдав би серйозної шкоди українським інтересам. У вересні 2014 року президент Польщі Броніслав Коморовський на сесії Генеральної Асамблеї ООН закликав реформувати систему голосування, щоб Росія не могла накладати вето на дії в Раді Безпеки, в тому числі щодо України.[36]

Якщо розглянути співпрацю з економічної точки зору, то можна зрозуміти, що товарообіг зростає з кожним днем все більше. У грудні 2015р Національний банк Польщі дозволив Центральному банку України здійснити валютний своп на суму 1 млрд євро, що має стабілізуючий вплив на українську фінансову систему. Національний банк України повідомляє, що 21 березня 2022 року набрав чинності договір про здійснення валютного свопу гривня/долар між центробанками України та Польщі. Термін дії угоди – 1 рік із можливістю пролонгації. Це рішення було ухвалене в досить трагічний день 24 лютого 2022 року, як всім відомо це перший день нападу Росії на Україну, що свідчить про миттєву реакцію уряду Польщі [8]

Очевидно, що міжособистісні контакти складають велику частку в колі сфер співпраці двох країн. Польща була в авангарді симпатій українців до зарубіжних країн – 50% жителів України заявляють про симпатії до Польщі і лише 7% не люблять [32]. Слід також зазначити, що після 2015 року польсько-українські молодіжні обміни значно розвинулися [33].

Деякі дослідники характеризують польсько-українське співробітництво після 2014 року яке по великому рахунку найбільше здійснювалось у військовому напрямі як в двосторонньому так і в багатосторонньому форматах.

Після 2014 року суттєво посилилася співпраця між оборонними секторами, що проявляється, зокрема, у участь кількох десятків польських інструкторів у підготовці української армії, у тому числі й спецназу.

У 2016 році Литовсько-польсько-українська бригада (ЛІТПОЛУКРБРІГ; 4,5 тис. бійців) досягла оперативної готовності Польща разом з Чехією та

Нідерландами з жовтня 2015 року є однією з основних країн Трастового фонду НАТО для України з логістики та стандартизації.

Внаслідок ініціативи щодо створення Платформи Україна-НАТО з протидії гібридним загрозам на Варшавському саміті НАТО у 2016 році, у жовтні 2017 року її практична діяльність розпочалася з організації семінару у Варшаві з кризового управління в гібридних конфліктних ситуаціях. За даними Міністерства оборони України за 2014–2017 рр. можна зробити висновок, що Польща стала третім за величиною (після США та Канади) постачальником військової допомоги Україні (близько 6,5 млн. дол. США), окрім видатків про утримання об'єднаної бригади ЛІТПОЛУКРБРИГ.

У лютому 2016 року в рамках Трастового фонду НАТО для України для систем командування та зв'язку за участю України, Польщі та Туреччини були проведені навчання по зв'язку та контролю повітря. Також зазначимо, що 15 грудня 2016 року відбулася атестація боєготовності Литовсько-польсько-української бригади (ЛІТПОЛУКРБРИГ) [39].

2 грудня 2016 року – у 25-ту річницю визнання Республікою Польща незалежності України – президенти Петро Порошенко та Анджей Дуда підписали у Варшаві Генеральну угоду між Республікою Польща та Україною про взаємне співробітництво у сфері оборони. Ця угода повністю замінила Угоду про військове співробітництво, укладену в Києві 3 лютого 1993 р. На основі нової угоди було створено двадцять чотири сфери військового співробітництва, що реалізуються в різних формах.[1] Прикладом цього можуть бути навчання, проведені у 2017–2019 роках. Такі як «Сі-Бриз-2017», Rapid Trident – 2017, 2018, 2019, «Дракон-17», «Кленова арка-17» та Agile Spirit 2019.

Також до цього варто додати найбільш сучасний стан відносин, після того як Російська Федерація напала на Україну, Польща стала не тільки притулком для великого потоку біженців, але й основним пунктом відправлення протитанкових і зенітних ракет, гвинтівок, боєприпасів, зброї, броні та інших

військових припасів українцям. Якщо детальніше, Конрад Музика з військово-аналітичної фірми Rochan Consulting казав що саме Польща відправила в Україну колону з боєприпасами міномети, малі безпілотники та переносні ракетні комплекси, із власних поставок. Сотні ракет Stinger, протитанкової зброї Javelin та інших боєприпасів уже направили в Україну через Польщу та Румунію, що є частиною американського пакету в 350 мільйонів доларів для допомоги нашій державі.

National Public Radio стверджують, що польські громадяни є частиною міжнародної бригади іноземних бійців, які приїхали до України. Метою своєї участі окреслюють історичну пам'ять, а саме вони згадували жорстку окупацію Польщі Радянським Союзом і порівнювали її з війною Росії проти України. [34]

Безумовно, участь Польщі є неймовірною та показує очевидну відданість, проте чи прослідковує Польща, якісь свої особливі цілі?! Відповідаючи на це питання ми маємо розуміти, Польща грубо кажучи потребує України в тому випадку, що Україна є форпостом і першу хвилю агресії Російської Федерації взяла на себе. Також інша частина відповіді на поставлене раніше питання є позиціонування Польщі на міжнародній арені. Прем'єр-міністр Матеуш Моравецький нещодавно заявив, що Польща «ніколи не мала такого чудового бренду в усьому світі». Так як всім відомі спірні моменти з Вашингтоном, та судова процедура Єврокомісії до цього часу ще накладали слід на визнання Польщі. Мова зайшла про суперечливий законопроект який карає будь-які припущення про причетність Польщі до Голокосту на її території. США досить гучно розкритикували його, посилаючись на обмеження свободи слова. [40]

У продовження цього, менше року тому Єврокомісія запускала судову процедуру проти Польщі за порушення законодавства ЄС. [22]

Проте, зараз Варшава показує себе як країна яка роками попереджала про військові та агресивні наміри Російської Федерації. І рішуче позиціонується у світі як регіональний лідер.

Підсумовуючи варто сказати, що відносини Польщі та України протягом всього часу набували різних форм, як дружніх так і ворожих. Проте зараз Республіка Польща, незважаючи на минулі історичні непорозуміння, надала як біженцям з України так і самій країні надзвичайну допомогу у вигляді проживання, їжі, роботи, у військовій, медичній та сфері освіти. А також і беззаперечну підтримку на міжнародній арені. Очевидно, що є в цій допомозі особливий підтекст, саме гарантії безпеки Польщі, покращення іміджу та підвищення регіонального лідерства. Проте розуміємо, що співпраця Києва та Варшави, виступає як запорука успішного захисту та відбудови безпекової сфери Європи.

Можна зробити висновок, що співпраця у сфері безпеки - це не лише приклад реального розвитку двосторонніх відносин та співпраці у створенні та зміцненні стабільності Європи, а й здатність використовувати цей аспект відносин для досягнення взаємної вигоди в рамках зміцнення власної національної безпеки.

І пам'ятайте про дві рекомендації, сформульовані відповідно Ігнасієм Дашинським, один з батьків незалежності Польщі в 1918 році, і Збігнєв Бжезінський: «Не буде незалежної Польщі без незалежної України» та «Без України, Росія перестане бути імперією»

ВИСНОВКИ

З розвитком людства все чимось замінюється чи вдосконалюється. В нашому випадку воєнні бойові дії доповнюються різними технологіями. Тому можна стверджувати, що гібридна війна - це унікальний інструмент ведення

цивілізаційної війни, який відрізняється від інших конфліктів тим, що поряд із дозованим використанням військової сили та різними формами економічного придушення противника (у гібридній війні) в обох типах конфліктів, широко використовуються можливості сучасних інформаційних технологій.

Похідними до терміну «гібридна війна» визначено гібридну загрозу та гібридну агресію. Розпочнемо із першого гібридна загроза - це багаторівневе і динамічне поєднання звичайних і іррегулярних сил, терористичних і кримінальних елементів, націоналістичних і псевдорелігійних організацій, які використовуються узгоджено для досягнення підливних цілей. Натомість гібридна агресія - це використання звичайної військової сили поряд з іншими засобами, такими як кібератаки і пропаганда.

Щодо особливостей гібридних воєн можна виділити такі аспекти :

1. Гібридна війна ведеться на трьох різних полях битв. умовне поле бою, корінне населення зони конфлікту та міжнародна спільнота
2. Використання масової комунікації для пропаганди . Створення веб-сайтів з підробленими новинами для поширення неправдивих історій як елемент гібридної війни.
3. Гібридний противник використовує передові системи озброєння та різні руйнівні технології.
4. Гібридний противник використовує поєднання традиційних і нетрадиційних методів.

Також досить важливим елементом є союзники та їх підтримка. Якщо розглядати гібридний конфлікт між Росією та Україною, в якості союзника представлено Польщу.

Польсько-українські відносини простежувались, ще з 16 ст але навіть у дуже добре сформованому механізмі бувають тріщини. Між Польщею і Україною « яблуком розбрату» стала історична пам'ять. В цьому контексті історична пам'ять –висвітлена скоріше як спотворений образ минулого, який полягає в тому, що ми хочемо забути ті моменти з нашого минулого, які нам

неприємні. Тому, як це не дивно звучить, історична пам'ять - це не стільки спогад, скільки забування. Проте, немає часу та сенсу боротися за те, що було в минулому, потрібно подумати про майбутнє а саме за те, яку велику роль грають польсько-українські відносини не тільки для обох країн але й для Європи в цілому. Так як Польща та Україна виступають певним шляхом який з'єднує Російську Федерацію з країнами Заходу.

Очевидним є той факт, що Київ повинен серйозно зважати на потенціал Варшави, а остання повинна використовувати його якомога частіше. От щодо ЄС, Польща може і повинна стати ключовою державою, яка представлятиме і пояснюватиме іншим партнерам успіхи та виклики прогресу реформ в Україні. З практичної точки зору, короткостроковим пріоритетом для спільних українських та польських дипломатичних зусиль у ЄС має бути лобіювання ідеї подальших відносин України-ЄС так як після Угоди про Асоціацію, яка у короткостроковій перспективі де-факто включає повну інтеграцію в ринок ЄС — аж до перспективи вступу в Європейську Економічну Зону.

Адже Польща та Україна мають достатній потенціал разом, щоб зупинити війну Росії проти України, щоб вплинути на регіональні політичні події та висунути новий порядок денний у сфері безпеки. Цей наратив має бути реалістичним і враховувати поточні політичні та геополітичні реалії. Ефективне стримування російської загрози, більше уваги з боку ЄС та НАТО до Східної Європи, більше інфраструктурних можливостей і менше недовіри та історичних спекуляцій можуть призвести до більш безпечного сусідства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Генеральна угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво у сфері оборони [Електронний ресурс] // Офіційний вебпортал парламенту України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_002-16#Tex

2. Герасимчук Т. Україна – Польща: стратегічне партнерство // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. – Тернопіль: ТДПУ, 2002. – Вип. 5. – С. 168–174.
3. Глібов В., Горун Д. Українсько-польські взаємини в пострадянський період. Деякі аспекти політичного і економічного співробітництва // Політика і час. – 1997. – № 5–6. – С. 15–21
4. Горбулін В. Світова гібридна війна, національний інститут стратегічних досліджень, Харків, 2017 – 21 с.
5. Декларація про засади формування польсько-українського партнерства, Київ, 21 березня 1994 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_072
6. Декларація про принципи та основні напрямки розвитку українсько-польських відносин. Київ, 13 жовтня 1990 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_176
7. Декларація про стратегічне партнерство між Польщею та України , Київ, 25 червня 1996 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_088
8. Договір із Національним банком Польщі про валютний своп на 1 млрд дол. США укладено [Електронний ресурс] // Національний банк України. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/dogovir-iz-natsionalnim-bankom-polschi-pro-valyutniy-svop-na-1-mlrd-dol-ssha-ukladeno>.
9. Европейская Правда Дуда: к переговорам по Донбассу следует привлечь не только Польшу, но и США. 19 августа 2015 URL : <http://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2015/08/19/7037180/>
10. ЕС может ввести санкции против Польши. URL : <http://fakty.ua/210981-es-mozhet-vvesti-sankcii-protiv-polshi>
11. Запорожець О. Ю. Феномен гібридної війни у сучасних міжнародних відносинах / О. Ю. Запорожець. // International relations, part "Political sciences". – 2017. – №16. http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/index

12. Кравченко В. Ю. Теорія «гібридної війни»: український вимір // Вісник Дніпропетровського університету. Сер. Політологія. 2015. No 2. URL: <http://repo.dma.dp.ua>.
13. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі [Текст]: навчальний посібник / О.В.Курбан. – Київ: ВІКНУ, 2016. - 286 с. <http://www.interinf.chnu.edu.ua/res//interinf/Inf%20vijny.pdf>
14. Лизанчук В. Посилюймо інформаційно-психологічну безпеку в умовах гібридної війни Росії проти України! URL: <http://journ.lnu.edu.ua>.
15. Лукін В. Польща – Україна: від сусідства до партнерства. Час. 1997. 10-16 квітня. С. 51-53.
16. Парахонський Б.О., Г. М. Яворська Г.М. Зовнішня політика України в умовах кризи міжнародного безпекового середовища : аналіт. доп. / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська. – К. : НІСД, 2015. – 100 с. – (Сер. «Національна безпека», вип. 10). – 100 с.
17. Петерсон Н. Гібридна війна. Що Росія тестує на Україні [Електронний ресурс] / Нолан Петерсон // НВ. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://nv.ua/ukr/opinion/gibridna-vijna-shcho-rosija-testuje-na-ukrajini-2129865.html>
18. План «Медведівка» – Британія підтримає, Франція не проти, Україна і Польща зроблять. URL : <https://surmasite.wordpress.com/2015/12/14/>
19. Сасин Г. В. Обґрунтування сучасного типу революцій в транзитному суспільстві на прикладі України : дис. політ. наук : 23.00.02 / Сасин Ганна Володимирівна – Львів, 2015. – 212 с. https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/v_sasyn.pdf
20. Стан стратегічного партнерства Польщі та України в контексті війни росії в Україні [Електронний ресурс] // Polskie Radio. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.polskieradio.pl/>
21. У Києві скасували показ польського фільму "Волинь" [Електронний ресурс] // BBC NEWS. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://www.bbc.com/ukrainian/news_in_brief/2016/10/161017_ko_volyn

22. Укріформ, Єврокомісія запустила судову процедуру проти Польщі за порушення законодавства ЄС <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3374004-evrokomisia-zapustila-sudovu-proceduru-proti-polsi-za-porusenna-zakonodavstva-es.html>
23. Хаєцька О.В Двосторонні відносини України та Польщі, як одна з підвалин української євроінтеграції //Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса. Том 1/ Ред. кол. Хаджинов І.В. (голова) та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. Вип. 13. Т. 1. 304 с.
24. A Europe that Protects: Countering Hybrid Threats (Factsheet) [Електронний ресурс] // European External Action Service. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_4123.
25. Border: Poland-Ukraine [Електронний ресурс] // The MOT – Режим доступу до ресурсу: <http://www.espaces-transfrontaliers.org/en/bdd-borders/frontiers/frontier/show/pologne-ukraine/#:~:text=The%20border%20between%20Poland%20and%20Ukraine%20is%20535%20km%20long>
26. European Commission, European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/eastern-partnership_en
27. European Urban Knowledge Network Polish EU Presidency, 2011 <https://www.eukn.eu/eu-presidencies/polish-eu-presidency/>
28. Hybrid [Електронний ресурс] // Biology online – Режим доступу до ресурсу: <https://www.biologyonline.com/dictionary/hybrid>.
29. Hybrid threats as a concept [Електронний ресурс] // Hybrid CoE – Режим доступу до ресурсу: <https://www.hybridcoe.fi/hybrid-threats-as-a-phenomenon/>

30. Johnson, Dave, (2015). 'Russia's Approach to Conflict: Implications for Nato's Deterrence and Defence', Research paper 111, Research Division, NATO Defence College, Rome (April 2015);
31. J. Wilczak Pomaranczowa alternatywa, "Polityka", 2004, № 44, S.56–58
32. Kononczuk W. Polityka Ukrainy wobec Polski: spojrzenie z Warszawy / Wojciech Kononczuk. // Friedrich Ebert Stiftung. – 2018. – C. 4–9
33. Narodowe Centrum Kultury i Polsko-Ukraińska Rada Wymiany Młodzieży wydzielili w 2018 r. niemal 1,3 mln euro na te projekty
34. National Public Radio, Poland's history with Russia has inspired some Poles to join the fight in Ukraine. Retrieved from :
<https://www.npr.org/2022/03/09/1085544653/polands-history-with-russia-has-inspired-some-oles-to-join-the-fight-in-ukraine>
35. NATO's response to hybrid threats [Електронний ресурс] // North Atlantic Treaty Organization. – 2017. – Режим доступу до ресурсу:
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm?selectedLocale=uk.
36. NYT: Komorowski zaapeluje w ONZ o zmianę zasad głosowań, aby Rosja nie mogła blokować działań organizacji w naszym regionie, http://wyborcza.pl/1,76842,16668122,NYT_Komorowski_zaapeluje_w_ONZ_o_zmiane_zasad_glosowan_.html?disableRedirects=true, inf. z 1 III 2016.
37. O.Barburska Polska wobec europejskich aspiracji Ukraiony // Rola Polski w kształtowaniu polityki wschodniej UE na przykładzie Ukrainy, red. J. Borkowski. Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego. S.43.
38. Ofi cjalnie został rozformowany 30 września 2010 r polukrbat
39. Sławiński, A. (2020). Main Directions of Polish-Ukrainian Military Cooperation after 1991. De Securitate Et Defensione. O Bezpieczeństwie I Obronności, 6(2), 130–144. <https://doi.org/10.34739/dsd.2020.02.09>

40. The Guardian, Poland provokes Israeli anger with Holocaust speech law,
Retrieved from: <https://www.theguardian.com/world/2018/feb/01/poland-holocaust-speech-law-senate-israel-us>

41. Ukraine: Facts & Stats [Електронний ресурс] // The Information
Architects of Encyclopaedia Britannica – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.britannica.com/facts/Ukraine>.